

Til: Utvalg for grønn omstilling og økt bearbeiding i sjømatindustrien

Innspill fra Sjømat Norge

Fiskeindustrien

Sjømat Norge mener det er riktig og viktig at det er nedsatt et utvalg for grønn omstilling og økt bearbeiding i sjømatindustrien. Fiskeripolitikken i Norge har i stor grad vært rettet mot flåteleddet. Vi har derfor lenge etterlyst et større fokus mot industrien og industrienes behov når mulige tiltak for fiskerinæringen utredes. Sjømat Norge har derfor store forventninger til arbeidet som utvalget skal utføre.

Norge har en stor og konkurransedyktig fiskeindustri. Vi er verdensledende på foredling av pelagisk fisk, og klippfiskeindustrien vår bearbeider 1/3 torsken som landes i Norge. Teknologinivået i mange bedrifter er høyt, og effektiviteten god. Lønnsomheten i fiskeindustrien har imidlertid i en årrekke vært svak, ofte som et resultat av at krevende rammebetingelser for bransjen. Sjømat Norge mener det er mulig å snu utviklingen, og at forutsetningene for å drive lønnsom industriell produksjon av fisk i Norge er forbedret de senere årene. Differansen mellom norske lønninger og lønnsnivået i utlandet har minket, og ved bruk av ny teknologi utgjør lønnskostnader en stadig lavere del av totalkostnadene. I tillegg har valutasisuasjonen vært gunstig de siste årene for eksportørene av varer fra Norge.

Sjømat Norge mener at en ren og ryddig næring, med like konkurransevilkår, er en forutsetning for økt bearbeiding og verdiskaping i Norge. Enhver form for kriminalitet i fiskerinæringa må derfor slås ned på.

Det finnes ingen enkeltgrep, eller enkeltstående politiske vedtak, som gir en mer konkurransekraftig fiskeindustri. Økt bearbeiding og økt verdiskaping i fiskeindustrien i Norge krever bevisst satsing og tilrettelegging over tid, både fra bedriftene og myndighetene. Skal det legges til rette for en mer konkurransekraftig fiskeindustri og dermed økt bearbeiding og verdiskaping i Norge, må det foretas endringer på flere områder. I det følgende vil viktige elementer som kan bidra til å øke bearbeidingen i Norge bli beskrevet.

Råstofftilgang og førstehåndsomsetning

En forutsigbar råstofftilgang er avgjørende for å drive industriell produksjon i Norge. Sesongvariasjoner er derfor utfordrende for industrien. Det er ønskelig å utnytte produksjonskapasiteten gjennom større deler av året. En differensiert flåte er viktig for å ivareta et mangfold også på land. Fiskerireguleringene må utformes slik at de legger til rette for et godt samarbeid mellom flåte og industri, og hindrer uønsket adferd som for eksempel kappfiske. Reguleringen av fisket må i større grad tilpasses industriens behov for råstoff, og det er nødvendig å videreutvikle dagens ordninger og reguleringer. Tiltak som innføres for å stimulere til råstofftilgang utenom hovedsesongen (ferskfiskordning, levendelagring mv) må virke etter hensikten, og ordningene må kontrolleres og evalueres årlig.

Førstehåndsomsetningen av fisk er en svært sentral rammebetingelse for råstofftilgangen til industrien. Det er nødvendig med en gjennomgang av hvordan fiskesalgslagsloven praktiseres og fungerer for industrien.

Sjømat Norge mener at det er behov for en strammere regulering av førstehåndsomsetningen. Det må bli gitt tydelige instruksjoner til salgslagene fra departementet. Slik praksis er i dag, er ikke bare utøvelsen, men også utformingen av viktige politikkområder, fortsatt overlatt til salgslagene selv. Dagens system for førstehåndsomsetning er ikke og kan ikke bli nøytralt uten at salgslagene styres på en helt annen måte. Det er først og fremst praktiseringen av, og ikke loven, som må endres. Det må etableres en bedre balanse mellom partene.

Det er gjort noen endringer i førstehåndsomsetningen de senere årene, men det er nødvendig med ytterligere endringer. Innføring av dynamiske minstepriser for pelagisk fisk og fersk hvitfisk er en klar forbedring, og bør videreføres og videreutvikles. I omsetningen av hvitfisk er det behov for at salgslagenes vedtak om endrede omsetningsregler for fryst hvitfisk følges tett opp fra departementets side. Målsetningen med endringen er at halvparten av fryst hvitfisk skal omsettes gjennom auksjoner, og dermed være gjenstand for konkurranse. Regelverket som salgslagene fastsetter for auksjonene, herunder systemet for akseptpris vil være avgjørende for om endringen har den ønskede effekt for industrien. Videre har salgslagene signalisert at muligheten for egenovertakelse av rundfrost fisk faller bort i løpet av 2021.

Råvarene til fiskeindustrien, både ferske og fryste, omsettes i stor grad i et internasjonalt marked. Fiskesalgslagene må gjennom sine forretningsregler og omsetningsbestemmelser ikke bare se hen til hva

som best tjener leverandør, men også i like stor grad ivareta interessene til norsk fiskeindustri. Salgslagene må videre sikre at industrien i Norge ikke diskrimineres i konkurransen om råstoffet mellom aktører i inn og utland.

Mangelen på balanse mellom partene er til hinder for å utvikle en mer konkurransedyktig fiskeindustri i Norge. Sjømat Norge mener derfor det er behov for en ny gjennomgang av førstehåndsomsetningen, med særlig vekt på fiskeindustriens råstofftilgang og konkurransekraft. Slik kan myndighetene med enkle grep raskt gjøre mye for å legge til rette for økt bearbeiding i Norge.

Markedsadgang

Konkurransedyktig markedsadgang er viktig om vi skal lykkes i markedene. Det er bred politisk enighet om at det er viktig å sikre sjømatnæringa gode handelsvilkår. Det viser seg likevel å være politisk krevende.

EØS-avtalen er en bærebjelke i handelen med Europa, men den gir ikke konkurransedyktige betingelser for bearbeidet sjømat. Disse produktene møter høye tollmurer, som begrenser vår nasjonale bearbeidingsindustri. Det må legges større vilje fra norsk side på å oppnå reelle forbedringer i handelsbetingelsene til Europa. Dette handler om politiske prioriteringer.

Forhandlingene som er gjennomført med Storbritannia i 2021 viser at det motsatte fortsatt skjer. Norge hadde en enestående mulighet til å bedre handelsbetingelsene til ett av våre viktigste markeder. Med utgangspunkt i en situasjon der 70 prosent av det vi faktisk eksporterer til Storbritannia møter toll, fikk vi bare noen mindre forbedringer. Forhandlingene var preget av et sterkt norsk politisk ønske om å ivareta importvernet for landbruksvarer, noe som gikk på bekostning av forbedringer for sjømatnæringa. Dette dilemmaet har prega handelspolitikken i mange tiår. Vi må framover forvente at norske myndigheter i større grad ønsker å legge til rette for lønnsomme arbeidsplasser i bærekraftige og grønne næringer.

Ulike importlands krav knyttet til mattrygghet og dyrehelse gjør det også mer krevende og vedlikeholde markedsadgangen. Godkjenningsordninger, listeføring av bedrifter og produkter, helsesertifikat m.m. setter krav til oppfølging fra norske myndigheter. Det er derfor nødvendig at forvaltningen gjennom Mattilsynet, Nærings- og fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet og utestasjonene har tilstrekkelig med ressurser og kompetanse til å håndtere dette.

Vennlig hilsen

Sjømat Norge
Stine Akselsen